

Startdocument Regionaal Water- en Bodemprogramma 2028-2033

Versie: 22-1-2026

0. Inleiding

Dit is het startdocument voor een nieuw Regionaal Water- en Bodemprogramma 2028-2033. Elke zes jaar maken provincies een waterprogramma. Het huidige programma loopt van 2022-2027 en het volgende programma bouwt hierop voort.

Gedeputeerde Staten stellen met dit startdocument het proces vast om tot een volgend Regionaal Water- en Bodemprogramma (RWBP) te komen en welke thema's hierin een plek krijgen. Als provincie zijn we niet alléén verantwoordelijk voor een goed functionerend water- en bodemsysteem. We hebben afgebakende wettelijke taken en provinciale opgaven waar we aan werken – altijd samen met andere overheden, waterpartners, ondernemers en inwoners. Binnen onze taken en bevoegdheden willen we het maximale doen.

Het RWBP is een verplicht programma onder de Omgevingswet. Provincies zijn verplicht om wateronderwerpen uit te werken die voortkomen uit Europese regelgeving. Vaststelling van het RWBP is een bevoegdheid van Gedeputeerde Staten. Provinciale Staten kunnen op meerdere momenten in het proces (zie paragraaf 3) input geven.

Het RWBP biedt een nadere uitwerking van de provinciale Omgevingsvisie voor de thema's water en bodem. Via het proces 'Regie op de ruimte' werkt de provincie aan een nieuwe Omgevingsvisie, die eind 2026 wordt vastgesteld. In het RWBP 2028-2033 bouwen we daarom voort op de [Voorzet Richtingen en Ambities voor de ontwerp-Omgevingsvisie](#), die in september 2025 is vastgesteld door Provinciale Staten. De nieuwe Omgevingsvisie is opgebouwd langs vijf lagen: van het water- en bodemsysteem, via netwerken en ruimtegebruik naar een gezonde leefomgeving en omgevingskwaliteit. Water, bodem en ondergrond vormen als eerste laag het fundament.

Met dit Startdocument geven we Provinciale Staten, onze partners en inwoners duidelijkheid en houvast over de totstandkoming van het nieuwe water- en bodemprogramma. Het document is als volgt opgebouwd:

1. **(Juridische) scope** van het water- en bodemprogramma
2. **Samenhang** met ander beleid en programma's
3. **Proces & besluitvorming**

In de bijlagen delen we (i) het plan voor samenwerking en communicatie; (ii) de analyse van de juridische kaders voor het RWBP en (iii) de voortgangsrapportage van het huidige Regionaal Waterprogramma 2022-2027.

1. Scope: welke onderwerpen krijgen een plek in het programma?

We werken aan een adaptief en, waar mogelijk, gebiedsgericht RWBP. Het programma maakt de provinciale inzet voor waterbeschikbaarheid, waterkwaliteit, wateroverlast, waterveiligheid, bodem en klimaatadaptatie concreet – met doelen, acties, planning en samenwerking per maatregel.

Samenhang met de Omgevingsvisie

Het RWBP is een integraal uitvoeringsprogramma onder de Omgevingsvisie. We werken de keuzes uit de Omgevingsvisie concreet uit en verbinden de lange termijn (2050) met maatregelen en investeringen voor 2028-2033. We sluiten aan op de herziening van de Omgevingsvisie die momenteel plaatsvindt. De eerste contouren voor de herziening zijn met de eerdergenoemde voorzet Richtingen en ambities door GS en PS vastgesteld en vormen de basis voor verdere uitwerking, toetsing en participatie.

Wettelijke taken

Het Regionaal Water- en Bodemprogramma is een wettelijk voorgeschreven programma dat elke zes jaar wordt opgesteld. Het omvat minimaal de provinciale doelen en maatregelen die voortvloeien uit de Europese waterrichtlijnen zoals de Kaderrichtlijn Water (KRW). Een deel van het programma werkt door naar waterschappen. Zij moeten, op grond van artikel 3.7 van de Omgevingswet, bij het vaststellen van het waterbeheerprogramma

rekening houden met het regionaal waterprogramma, voor zover het gaat om de onderdelen die uitvoering geven aan de genoemde Europese richtlijnen.

Onderstaand overzicht geeft de wettelijke water- en bodemtaken van de provincie weer.

Dossier	Wettelijke taak	Toelichting
Schoon oppervlaktewater <i>Opgenomen als deelprogramma in huidige RWP</i>	De provincie stelt per (oppervlakte)waterlichaam de regionale uitwerking (doelstellingen en maatregelen) vast van de Europese KRW-doelen en legt verantwoording af over deze regionale doelen in het RWP. De provincie wijst zwemlocaties aan en waarborgt de veiligheid van deze locaties. Zwemwater is een beschermde KRW-functie.	In 2027 moeten oppervlaktewater-lichamen voldoen aan de KRW-doelen. In 2024 vond een tussenevaluatie plaats en deze doelen worden niet gehaald. Daarom blijft er een restopgave na 2027 die een plek krijgt in het nieuwe RWBP. Gebiedsgerichte maatregelen ter bescherming van oppervlaktewaterkwaliteit (voor de KRW-planperiode 2028-2033) komen tot stand in afstemming met de waterschappen, die hiervoor verantwoordelijk zijn. Provincie en waterschappen zijn gezamenlijk verantwoordelijk voor het borgen van maatregelen voor waterafhankelijke natuur.
Voldoende & schoon grondwater <i>Opgenomen als deelprogramma in huidige RWP</i>	De provincie is verantwoordelijk voor de bescherming van grondwaterkwaliteit en -kwantiteit voor drinkwater en natuur (vanuit KRW beschermde functies).	(Drinkwater)bedrijven onttrekken grondwater, de provincie staat ervoor aan de lat om te voorkomen dat de voorraad uitgeput raakt of de kwaliteit afneemt.
Waterveiligheid <i>Opgenomen als deelprogramma in huidige RWP</i>	De provincie ziet toe op veiligheidsnormen en is bevoegd gezag voor projecten rond primaire keringen. Ze normeert regionale keringen op basis van vastgelegde omgevingswaarden.	Primaire keringen worden genormeerd door het Rijk en de versterking wordt uitgevoerd door Rijkswaterstaat en het waterschap. Maar de provincie heeft als bevoegd gezag voor projectvergunningen een belangrijke wettelijke taak. Voor regionale keringen stelt de provincie normen vast waaraan waterschappen moeten voldoen, door te bepalen welke keringen onder de regels vallen en door toezicht te houden op de naleving. De provincie kan de veiligheidsnormen aanpassen wanneer waterschappen daarom vragen om technische redenen.
Wateroverlast	De provincie stelt normen voor wateroverlast vast, die bindend zijn voor waterschappen.	Het waterpeil in regionaal oppervlaktewater kan bij langdurige regenval zo hoog komen te staan, dat de watergang overstroomt ('inundatie'). Voor deze wateroverlast stelt de provincie normen, die het waterschap moet nakomen. Welke norm er geldt, is afhankelijk van het grondgebruik binnen een gebied.
Bodem & ondergrond	De provincie is verantwoordelijk voor gebiedsgericht grondwaterbeheer. Daarnaast heeft de provincie wettelijke taken om bodemverontreiniging op te lossen en te voorkomen. De provincie is bevoegd gezag voor vergunningen voor open bodemenergiesystemen.	Het water- en bodemsysteem zijn niet los te zien in gebiedsgericht grondwaterbeheer. De provincie is vanuit bodemverontreiniging verantwoordelijk voor o.a. saneringen op spoedlocaties en voor stortplaatsen – hier raakt het bodemdossier aan een gezonde leefomgeving. Voor open bodemenergie-systemen heeft de provincie een rol in de ondiepe ondergrond: het voorkomen van verslechtering van grondwaterkwaliteit, zeker nabij drinkwaterwinning en natuur.

Provinciale opgaven

Op een aantal water-/bodemdossiers heeft de provincie wel bestuurlijke afspraken gemaakt of ambities vastgelegd in het omgevingsbeleid, maar deze inzet is niet opgenomen in het huidige waterprogramma. Inzet is om deze dossiers (zie onderstaande tabel) – én de concrete provinciale inzet hierop – op te nemen in het RWBP. Dit spoort met onze in het [Programma Landelijk Gebied](#) opgenomen ambitie om enkele vraagstukken, die nog niet in een kaderstellend document zijn opgenomen, mee te nemen in de volgende editie van het RWP. In verband hiermee passen we de naam van het programma aan: het Regionaal Water- en Bodemprogramma 2028-2033 (RWBP). Met een breder RWBP maken we onze inzet herkenbaar, uitlegbaar en samenhangend.

Dossier	Wat hebben we afgesproken?	Toelichting
Zoetwater- beschikbaarheid	De provincie werkt aan deze opgave vanuit het Deltaprogramma Zoetwater en het Deltaprogramma IJsselmeergebied.	In 2026 worden nieuwe afspraken voor partners in de Deltaprogramma's vastgelegd. We nemen de overkoepelende strategie en de regionale uitwerking hiervan mee in het nieuwe RWBP.
Klimaatadaptatie	In de huidige Omgevingsvisie staat de ambitie dat Noord-Holland in 2050 klimaatbestendig is ingericht. De provincie werkt deze collegeperiode vanuit de Uitvoeringsagenda Klimaatadaptatie 2025-2027 en participeert in het Deltaprogramma Ruimtelijke Adaptatie.	Vanaf 2027 willen we de inzet op een klimaatadaptief water- en bodemsysteem als integrale opgave meenemen in het nieuwe RWBP, om te zorgen voor eenduidigheid en minder thematische, losse beleidsstukken en uitvoeringsprogramma's.
Bodem & ondergrond	Bodem/ondergrond zijn op veel vraagstukken niet los te zien van het watersysteem; daarnaast is er nieuwe EU-wetgeving van kracht die raakt aan bodem en ondergrond.	De Bodemonitoringsrichtlijn brengt in beeld hoe gezond en vitaal bodems zijn, en de Natuurherstelverordening stelt doelen voor natuur ook buiten natuurgebieden. De uitwerking biedt kansen voor een vitale bodem. Om te anticiperen op deze wetgeving willen we onze eigen inzet op dit dossier meenemen in het nieuwe RWBP. We werken, aansluitend op de te wijzigen omgevingsvisie, onze positie en ons beleid rond het remmen van bodemdaling nader integraal uit, in veenweidegebieden en daarbuiten.

Samen werken aan water- en bodemopgaven

In de uitvoering van de RWBP-maatregelen werken we samen met verschillende partijen. Om de doelen te bereiken, is structurele samenwerking dan ook noodzakelijk. Van waterschappen en drinkwaterbedrijven tot Rijkswaterstaat, omgevingsdienst en gemeente. Daarnaast is afstemming met omliggende provincies en het Rijk van belang. We zullen ook de samenwerking opzoeken met sectoren en gebieden.

We nemen in het nieuwe RWBP onze inzet in samenwerking op. Daarnaast willen we een vervolg op vigerende samenwerkingsafspraken tussen provincie en waterbeheerders opnemen. De huidige afspraken dateren uit 2011 en zowel de waterbeheerders als wij hebben behoefte aan actualisatie van deze afspraken om ambities samen effectief en efficiënt te realiseren.

Beleidstoezicht op waterschappen

De provincie heeft als wettelijke taak om, naast financieel toezicht, ook beleidstoezicht op waterschappen te houden. De invulling van het beleidstoezicht op de waterschappen is momenteel vastgelegd in de Nota PNH en Toezicht uit 2011. We zien de ontwikkeling van een nieuw RWBP als aanleiding om onze doelen bij en onze invulling van het beleidstoezicht op waterschappen te herijken met vaststelling van een nieuwe Nota Beleidstoezicht – gelijktijdig met vaststelling van het nieuwe RWBP.

Keuzevraagstukken water en bodem in plan-OER herziening Omgevingsvisie

Zoals eerder aangegeven bouwt het RWBP voort op de keuzes die in het kader van de herziening van de provinciale Omgevingsvisie worden gemaakt. **Voor deze herziening wordt een Omgevingseffectrapportage (OER) uitgevoerd.** Een OER is een milieueffectrapportage (MER) waarin niet alleen de milieueffecten van keuzes worden beoordeeld maar ook de sociale en economische impact. In de plan-OER van de Omgevingsvisie zitten een aantal water- en bodemgerelateerde keuzevraagstukken. De uitkomsten van de OER zullen we niet alleen meenemen het herzien van de Omgevingsvisie maar ook bij het opstellen van het RWBP. Het gaat om keuzevraagstukken ten aanzien van:

- Seizoensberging van water (meer oppervlaktewater, bodemopslag, peilaanpassing IJsselmeergebied)
- Klimaatdoelen & watervdeling (veenweiden vernatten of huidig peilbeheer)
- Verzilting (accepteren of tegengaan)
- Waterveiligheid (huidige niveaus handhaven of meer differentiëren)
- Drinkwatergebieden (uitbreiden/beschermen of ander ruimtegebruik)
- Grondwaterbescherming (al dan niet verder uitbreiden huidig beschermingsregime)

Ook wordt water en bodem meegenomen bij de keuzevraagstukken met betrekking tot nieuwe woningbouwlocaties.

2. Samenhang met andere programma's

Programma's binnen provincie Noord-Holland

Het huidige Water- en Bodemprogramma biedt een stevige basis om het volgende RWBP op te bouwen. Waar nodig zullen we in het nieuwe RWBP de maatregelen uit het vigerende RWP continueren, al dan niet in gewijzigde vorm. Omdat het RWBP wat dat betreft goed aansluit op het RWP, hebben we van alle maatregelen in het huidige programma de voortgang in kaart gebracht in de voortgangsrapportage (zie bijlage 3).

De water- en bodemopgaven raken aan het [Programma Landelijk Gebied](#) (PLG, opnieuw vastgesteld door GS in december 2025 en naar verwachting in februari 2026 door PS) en het Programma Stikstofreductie en natuurherstel. In het RWBP houden we oog op deze samenhang, met name bij de uitwerking op maatregelniveau.

Beleid op het gebied van de [gezonde leefomgeving](#) is eveneens van belang voor het RWBP, we stemmen hierin nauw af. En we streven ernaar de [Uitvoeringsagenda Klimaatadaptatie](#), nu nog een afzonderlijk document, zoveel mogelijk te integreren in het RWBP. Ook op andere dossiers zijn water en bodem van invloed – denk aan de energietransitie, toekomstbestendig wonen, landbouw of het provinciale wegennet. De samenhang nemen we mee.

Ook de waterbeheerprogramma's van waterschappen zijn van belang. Deze waterbeheerprogramma's bevatten een concrete vertaling van maatregelen van het RWBP naar het werkingsgebied van waterschappen. In het Besluit kwaliteit leefomgeving (Bkl) is opgenomen welke maatregelen minimaal in het programma moeten staan. Het gaat om uitvoering van de KRW en de Grondwaterrichtlijn; maatregelen om te voldoen aan omgevingswaarden voor oppervlaktewaterkwaliteit; maatregelen rond waterwinlocaties, zwemwater en stedelijk afvalwater.

Nationale programma's

Het Regionaal Water- en Bodemprogramma hangt samen met het Nationaal Waterprogramma (NWP). Het Nationaal Waterprogramma beschrijft de hoofdlijnen van het nationale waterbeleid en het beheer van rijkswateren en rijksvaarwegen. Voor Noord-Holland zijn stroomgebiedbeheerplannen en het overstromingsrisicobeheerplan belangrijke wettelijke kaders. Het huidige NWP heeft als hoofddoelstellingen een veilige, klimaatbestendige delta; een concurrerende, duurzame en circulaire delta; en een schone, gezonde delta met hoogwaardige natuur. In 2028 stelt het Rijk een nieuw NWP vast.

Daarnaast werkt provincie Noord-Holland mee aan het nationale Deltaprogramma. Dit programma is onderverdeeld in een aantal generieke en een aantal gebiedsgerichte deelprogramma's. De generieke deelprogramma's zijn het Deltaprogramma Waterveiligheid, het Deltaprogramma Zoetwater en het Deltaprogramma Ruimtelijke Adaptatie. Daarnaast zijn voor Noord-Holland de Deltaprogramma's IJsselmeergebied, Kust, Waddengebied en Centraal Holland van belang. Voor deze programma's geldt dat in 2026 nieuwe besluiten worden vastgesteld, die straks ook richting geven aan de provinciale uitwerking in het RWBP.

Er zijn naast het NWP en het Deltaprogramma ook andere Rijksprogramma's die kaders (gaan) bieden voor het RWBP: het Nationaal programma Bodem, Ondergrond en Grondwater, het Nationaal programma Duurzaam Gebruik Diepe Ondergrond en de Nota Ruimte.

3. Proces & besluitvorming

Fasering en besluitvorming

Besluitvorming vindt plaats door Gedeputeerde Staten: GS zijn op grond van de Omgevingswet verplicht een regionaal waterprogramma vast te stellen. In artikel 3.8 van de Omgevingswet staat namelijk: Gedeputeerde Staten stellen ter uitvoering van de grondwaterrichtlijn, de kaderrichtlijn water, de richtlijn overstromingsrisico's, de zwemwaterrichtlijn, en andere Europese richtlijnen over water regionale waterprogramma's vast. GS dienen het programma elke zes jaar te actualiseren. PS stellen de kaders vast in de Omgevingsvisie. GS vinden het van groot belang dat Provinciale Staten (PS) op meerdere momenten in het proces wel inbreng kunnen leveren. Voor de besprekingen van conceptstukken in de commissie bieden wij technische briefings aan. Uiteraard staat het PS vrij om op inhoud of proces te sturen door moties aan te nemen.

In onderstaand schema geven we een overzicht van de fasering, tijdlijn, besluitvorming en betrokkenheid van PS. Belangrijke notie is dat vaststelling van het RWBP aan de volgende GS is.

We onderscheiden de volgende vier fasen:

Fase	Toelichting	Besluitvorming	Rol PS
1: Start & scope Q1 2026	Afbakening scope en proces	GS stellen startdocument vast.	PS worden geïnformeerd over proces en scope via dit startdocument
2: Eerste fase uitwerking + ontwerp KRW-deel* Q1-Q4 2026	Ambtelijke uitwerking als basis voor overleg met samenwerkingspartners	GS stellen het ontwerp van het KRW-deel vast, na verwerking van input van PS op het concept.	PS worden in Q3 2026 gevraagd om input te geven op keuzes en maatregelen die voorliggen en op het concept-ontwerp voor het KRW-deel
3: Ontwerp-RWBP Q4 2026-Q2 2027	Verdere ambtelijke uitwerking tot ontwerp-RWBP	GS stellen het ontwerp-RWBP vast na verwerking van input van PS op het concept.	PS worden in Q1 2027 gevraagd om aandachtspunten mee te geven op het concept-ontwerp
4: Terinzagelegging & besluitvorming Q2-Q4 2027	Formele terinzagelegging van het RWBP	GS stellen de nota van beantwoording en het RWBP vast en publiceert het programma.	PS worden in Q3 2027 gevraagd om aandachtspunten mee te geven aan GS over de verwerking van inspraakreacties op het concept-RWBP

* Voor het KRW-deel van het RWBP wijkt de planning af van die van de rest van het RWBP. Dit vanwege landelijke afspraken om de KRW-programma's van de rijksoverheid, de provincies en de waterschappen goed op elkaar aan te laten sluiten. Het ontwerp van het KRW-deel stellen we eerder vast, maar de terinzagelegging is wel gelijktijdig met de overige delen van het RWBP.

Samenwerking en communicatie

In bijlage 1 van deze notitie hebben we het plan voor samenwerking en communicatie opgenomen. In dit plan sluiten we aan op het [participatietraject Regie op de Ruimte](#), zodat onze inwoners de samenhang zien en we dubbelingen voorkomen. De keuzes die voorliggen voor water en bodem komen uitgebreid aan bod in de twee participatierondes voor de herziening van de Omgevingsvisie.

Daarom kiezen we ervoor om geen uitgebreide, aanvullende participatie op te starten. Wel organiseren we een traject om de inzichten en kennis van jonge water- en bodemprofessionals een stevige plek te geven in de uitwerking van het RWBP. Ook jonge agrariërs en natuurbeheerders vragen we om mee te denken. Dat doen we omdat het RWBP bijna 10 jaar vooruitkijkt en zij zullen als volgende generatie het langst te maken hebben met de keuzes die we nu maken. Bovendien past hun kennisniveau bij de concretiseringsslag die het RWBP maakt ten opzichte van de Omgevingsvisie.

Het plan beschrijft ook hoe we bij de totstandkoming van het RWBP samenwerken met medeoverheden, waaronder met name de waterschappen, omgevingsdiensten en andere partners. Om extra bestuurlijke druk te voorkomen maken we daarbij zoveel mogelijk gebruik van bestaande gremia.

Juridische aspecten en financiën

We zorgen ervoor dat de in het RWBP op te nemen doelen en maatregelen zo concreet mogelijk geformuleerd worden. Dit zorgt voor helderheid en transparantie naar onze partners én voor goed te evalueren resultaten, tussentijds of achteraf. Hierdoor zullen we beter in staat zijn om zo nodig bij te sturen. We zullen het RWBP bovendien 'objectgericht' schrijven, conform de vereisten van het [Digitaal Stelsel Omgevingswet](#). Hierdoor zijn belanghebbenden of geïnteresseerden beter in staat om te zien welk deel van het RWBP in een bepaald gebied van toepassing is.

We hebben de juridische kaders voor het RWBP (Europees, nationaal en regionaal) uitgebreid in kaart gebracht zodat we weten waar het RWBP aan moet voldoen. Deze analyse is bijgevoegd in bijlage 2.

We brengen de kosten en financieringsmogelijkheden van acties en maatregelen in het RWBP in beeld. Daarbij maken we in ieder geval onderscheid tussen wat minimaal nodig is om onze wettelijke taken goed te kunnen vervullen en welke impact we kunnen maken op onze opgaven bij aanvullende financiële middelen.

In maart 2027 zijn de volgende verkiezingen voor Provinciale Staten. Het volgende college zal dus over het RWBP in z'n definitieve vorm besluiten, uiteraard met inachtneming van de budgettaire en andere kaders uit het dan geldende coalitieakkoord.

4. *Tot slot*

We gaan de komende anderhalf jaar, samen met partners en inwoners, intensief werken aan een stevig RWBP dat de herziene Omgevingsvisie concreet maakt en Noord-Holland weerbaar en leefbaar houdt.

Bijlage 1: Plan voor samenwerking en communicatie

Bijlage 2: Analyse juridische kaders RWBP

Bijlage 3: Voortgangsrapportage najaar 2025 RWP 2022-2027